

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 3

Ljubljana, 5. februarja 1953.

Leto IV.

TUDI SLOVENSKI PEDAGOGI SO ZBOROVALI

Letna skupščina Pedagoškega društva LRS je bila 18. januarja. S posebno brzojavko jo je pozdravil tudi Pedagoško književni zbor iz Zagreba.

Poročilo izvršnega odbora je dal prof. dr. Vlado Schmidt. Zajelo je društveno delo od kongresa 1950 do januarja 1953. Iz njega povzemamo: Smernice za delo društva so bili sklepi blejskega kongresa. Predvsem si je odbor prizadeval, seznaniti z delom kongresa čim širši krog pedagoških delavcev. S tem namenom je tudi organiziral štiri večdnevne tečaje. Uspeh je bil pozitiven, kar dokazujejo pedagoški aktivni, ki so bili medtem ustanovljeni (Maribor, Celje, Novo mesto, Tolmin, Murska Sobota). Posebno mesto je po svoji delavnosti med njimi zavzemal aktiv v Mariboru, ki se je zato upravičeno preimenoval v podružnico.

Karakteristika dela aktivov je v glavnem tale: preučevanje vprašanj, ki so zlasti aktualna v ožjem delovnem okolju (v Murski Soboti so n. pr. preučevali zgodovino šolstva v Prekmurju, v Tolminu zlasti problem nižje organiziranih šol); tolačenje socialistične pedagogike staršem (tu je bil najdelavnejši mariborski aktiv); delo na področju nadaljnega izobraževanja pedagoških delavcev (kjer ima prav tako največ uspeha Maribor).

Delo po sekcijah Pedagoškega društva je bilo v glavnem omejeno na ljubljanske člane. Sekcija za teorijo in zgodovino pedagogike ni dala dovolj tehničnih načelnih razprav s področja teorije socialistične pedagogike, je pa priskrbelo precej zgodovinskih prispevkov. Za problematiko sekcije za didaktiko in metodiko je bilo največ zanimanja pri Zdrženju učiteljev in profesorjev strokovnih šol ter pri zdravstvenih delavcih za metodiko zdravstvenega vzgojanja. Čeprav je Pedagoško-književni zbor v Zagrebu že izdal posebne metodike, je nujno, da dobimo vsaj posebno metodiko slovenskega jezika. Za ta namen se je že sestel kolektiv, ki si je delo porazdelil. Sekcija za izvenšolsko, predvsem za družinsko vzgojo je skrbelo za populariziranje pedagogike med nepedagozi. V zvezi s tem je pripravljala referate za radio, teze za teden matere in otroka, sodelovala je z Ljudskimi univerzami in skupaj s Pionirskem svetom LRS izdajala v 5000 izvodih revijo »Mladi svet«. Sekcija za strokovno šolstvo je prenehala obstajati, ko je bilo ustanovljeno Društvo učiteljev in profesorjev strokovnih šol. Metodične in psihološke probleme te sekcije obravnava odslej obe ustrezajoči sekciji. Psihološka sekcija je vršila svoje delo s predavanji o psihološki tematiki in z objavljanjem obsežnih prispevkov v Sodobni pedagogiki. Ker je naloga sekcije študij slovenskega otroka, bi ta sekcija morala opravljati raziskovalno delo z induktivno metodo ter, dodobra povezanimi sodelavci, v čemer pa ni uspela. Sekcija za slovo, šolstvo izven meja FLRJ je organizirala stike s pedagoškimi delavci STO, Goriške in Koroške. Sekcija za defektologijo je obdelovala gradivo o defektnih osebah v Sloveniji in razpravljala o problemih profesionalnega usposabljanja absolutov posebnih šol.

Publicistično delo članov PD je bilo toliko izdatno in tudi kvaliteto, da je bila Sodobna pedagogika s prispevki dobro založena. Če bi naročniki redno plačevali naročnino, bi tudi list lahko redno izhajal v mesečnih številkah in z večjim obsegom. Ker se je krog so-trudnikov razširil in sodelujejo v listu tudi številni praktiki, se je list bolj približal potrebam naše učne in vzgojne prakse, čeprav še vedno ne dovolj. Slabost našega pedagoškega tiska je tudi v tem, da v njem ni borbe mnenj, ni diskusije, čeprav je uredništvo ponovno objavljalo aktualne prispevke o živo diskutiranih vprašanjih. Samostojnih publikacij je PD izdalo 7.

Kako odpraviti pomanjkljivosti? O teh pravi poročilo, da sta v glavnem dve: premalo je bilo raziskovalnega dela za društvo, ki ima naziv znanstvenega društva, in premalo je bilo sistematično organiziranega kolektivnega dela. Da bi odpravili obe navedeni pomanjkljivosti, je potrebno, da PD organizira kolektivno raziskovalno delo. Metodologija tega dela je bila — kot hipoteza za diskusijo — obrazložena v Sodobni pedagogiki. Izvršni odbor predlaga za dobo naslednjega leta tudi glavno vsebino tega raziskoval-

nega dela, ki naj bi bilo analiza problemov, ki so nastali v zvezi z uvedbo učnega predmeta »moralna in družbena vzgoja«. To delo pa bo improvizacija, dokler ne bomo imeli v Sloveniji pedagoškega inštituta, ki bi ga vodil.

Poročilo društvenega predsednika je sledilo poročilo blagajnika in nadzornega odbora, nato pa živahna diskusija k vsem poročilom funkcionarjev. Udeleževali so se je tovariši in tovarišice Silih, Kopriva, Baukart, Svarc, Kokalj, Kolar, Andoljšek, Koprivec, Zbrizaj, Winkler, Schmidt, Leder, Vrtačnik, Čopič, Rudolf, Majhen, Kampare, Podjavoršek, Ledinek, Humek, Krivic, Gogala, Melihar, Ivančič in Kimovec-Ziga. Iz te razprave bomo navedli samo nekatere ugotovitve diskutantov.

PD ima sedaj 157 članov. Mariborska podružnica predstavlja v resnici samostojno društvo z vsemi sekcijami. Razvija se zaradi slabe povezave z Ljubljano skoraj povsem samostojno. Celje ima le malo društvenih članov in je glede pedagoškega znanstvenega dela skoraj na mrtvi točki. Novo mesto želi drugačno organizacijsko obliko, da bo moglo pritegniti tudi pedagoške delavce iz Bele Krajine. Delo PD je bilo preveč centralizirano. Ljubljana je sploh do province pogosto nedemokratična. Vse mora sama popreje pregledati, prevzeti, šele potem lahko nekaj reče. Takšen način dela lahko zavre zunanje pobude. Zato ne bi bilo treba uvajati podružnic, ampak samostojna krajevna pedagoška društva, ki bi imela v svoji centrali samo koordinacijski organ. Ko so v Mariboru sprva povzemali način dela centrale, so pogrešili. Šele ko so začeli reševati aktualne probleme na samem terenu, se povezali ne samo s člani pedagoškega aktiva, ampak tudi z zdravniki, socialno-skrbstenimi organi, gospodarstveniki, člani ljudskega odbora itd., so uspeli, ker njih delo ni bilo več zgolj izolirano znanstveno delo. Stik z življenjem jim je obilo koristil.

V pedagoškem tisku se niti zdaleka ne moremo primerjati s Hrvatsko ali Srbijo. Obnoviti bi bilo treba vsaj tradicijo Slovenske šolske matice in izdajati na leto po štiri pedagoške knjige. Prav tako bi bil potreben vsako leto Pedagoški zbornik z najaktualnejšimi pedagoškimi članki. Pedagoško društvo bi moralo skrbeti tudi za temeljito oceno novih učbenikov, pa teh ocen sploh ni! Za vzgojo staršev uporabljamo vse premalo dnevno časopisje. Mariborčani so si znali priboriti vsaj stalno prilogo, v kateri obravnavajo na poljuden način različna vzgojna vprašanja. Revija »Mladi svet« je dosegla svoj namen. Na terenu jo imajo radi. Je pa večkrat premalo aktualna. Ko smo uvedli moralno vzgojo kot šolski predmet, smo pustili starše neinformirane. Revija se je mnogo razpisala o družinski vzgoji, ni pa obravnavala vzgojnih prijemov v različnih organizacijah, ki z otroki delajo. Prav tako je premalo obravnavala razne akcije odraslih za otroke. Tudi bi moral »Mladi svet« poleg mestne vzgojne problematike pisati še kaj več o vzgojnih problemih na podeželju. Med »Mladim svetom« in »Sodobno pedagogiko« bi bila potrebna tesnejša povezava, ker se obe reviji nekako dopolnjujeta. »Sodobno pedagogiko« bi bilo bolj približati terenu na ta način, da bi jo napravili vsebinsko bolj uporabno. K vsakemu načelnemu članku bi morali dodajati konkretne primere. Teoretičen uvod in praktična razlaga!

Kako je z anketami? Učiteljstvo o smotrih ankete, ki naj jo izvede, pogosto niti poučeno ni. Nekdo sestavi tako anketo po svoji zamisli, drugi pa, ki te zamisli sploh ne poznajo, naj pa nanjo odgovarjajo. In to naj bi bilo kolektivno delo? Treba se je najpoprej skupaj pogovoriti o smotru, izmenjati različna mišljenja, razčistiti sporna vprašanja in šele nato pristopiti k anketi. Zadnja taka anketa naj bi pomagala reševati vprašanje moralno ogrožene mladine. Bila je v celoti organizirana povsem birokratsko in bo zato ostala verjetno udarec v prazno. (Predsednik je takoj izjavil, da PD pri tej anketi ni bilo konsultirano. Organiziralo jo je socialno skrbstvo.)

Metoda dela Pedagoškega društva. Kot druga točka dnevnega reda je bilo postavljeno vprašanje o bodoči metodi v društvenem delu. Za osnovo diskusije je služil toza-

devni članek dr. V. Schmidta v Sodobni pedagogiki. Tudi v tej točki je bila debata živa, vendar spisek diskutantov ni več tako pester kot je bil pri diskusiji po referatih izvršnega odbora. Levji delež so prispevali dr. Gogala, Silih, Majhen, dr. Matko, Ledinek, Kimovec-Ziga, Dekleva in dr. Schmidt. Ker pričakujemo, da bodo diskutanti svoja izvajanja še poglobili v Sodobni pedagogiki, da bodo tako služila za orientacijo pri delu tudi pedagoškim

delavcem iz drugih republik, jih tudi v posnetku ne bomo na tem mestu objavljali.

Pooblastila novemu plenumu. Po volitvah novega plenuma, ki šteje sedaj 29 članov, je posebna komisija predlagala spremembo 2. in 4. člena pravil. Po novi redakciji bodo člani Pedagoškega društva mogli osnovati samostojna Pedagoška društva kot podružnice PD-LRS. Izvršni odbor je dobil pooblastilo, da opravi končno redakcijo. Prav tako je bil novi izvršni odbor (predseduje mu Dekleva-Modic Marica) pooblaščen, da odloči o načinu izdavanja publikacij in Pedagoškega zbornika.

PREDMETNIK ZA OSEMLETNE ŠOLE

(Osnutek komisije za osemletne šole pri Svetu vlade LRS za prosveto in kulturo)

Izbira učnih predmetov je odvisna od splošnega vzgojnega smotra, ki smo ga postavili naši šoli. Če je naš splošni vzgojni smoter, razviti socialističnega človeka, človeka, ki bo sposoben graditi našo družbo, potem morajo temu smotru ustrezati naše šole in to po vsebini učnih načrtov ter izbiri predmetov.

Socialistično družbo bo sposoben graditi le vsestransko in harmonično razvit človek in to dejstvo nas bo vodilo tudi pri sestavi našega novega predmetnika, se pravi, določili bomo predmete, ki bodo po svoji izobrazbeni in vzgojni funkciji vsak na svoj specifični način oblikovali učenčev osebno. Zato bomo pri izbiri predmetov upoštevali vsa vzgojna področja: to je umsko, moralno, estetsko in telesno.

V vsej naši vzgoji smo doslej dajali pretežni poudarek na otrokov umski razvoj, a pri tem zanemarjali moralno, estetsko in telesno vzgojo.

Dejstvo, da smo v letošnjem šolskem letu uvedli v naše šole nov predmet družbene in moralne vzgoje, nam dokazuje težnjo, enakovred-

no zjeti v učno-vzgojni proces tudi ostala vzgojna področja.

V dosedanjem predmetniku smo dajali premalo poudarka telesni vzgoji, ki je enakovreden vzgojni činitelj kot ostali izrazito izobrazbeni predmeti. Z zvišanjem dosedanje ene ure telesne vzgoje v osnovni šoli na dve, odnosno tri na teden (kar je predlagal Odbor za telesno vzgojo pri Svetu za prosveto in kulturo LRS), bomo vsaj v najmanjši meri premostili preobčutno razliko med otrokovim telesnim in umskim razvojem.

Komisija za osemletne šole pri Svetu za prosveto in kulturo LRS, ki je sestavila osnutek predmetnika za osemletne šole, je upoštevala načelo pravilnega razmerja med predmeti, ki izrazito razvijajo otrokove umske sposobnosti in med predmeti, ki oblikujejo otroka moralno, estetsko in fizično. V predmetniku je z razporeditvijo predmetov upoštevana načelo prehoda iz posameznih razredov osemletne šole v nižjo gimnazijo, jasneje bo pa to izrazil učni načrt.

Osnutek temeljnega predmetnika za osemletne šole

Predmet	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
1. Slovenski jezik	10	10	6	6	5	5	5	5
2. Družbena in moralna vzgoja	—	—	1	1	1	1	1	1
3. Srbski ali hrvatski jezik	—	—	—	—	2	2	2	2
4. Zgodovina	—	—	3	2	2	2	3	3
5. Zemljepis	—	—	—	2	2	2	2	2
6. Prirodoslovje (prirodopis s higijeno — osnove fizike in kemije)	—	—	2	2	4	4	4	4
7. Računstvo z geometrijo	6	6	5	5	4	4	4	4
8. Ročne spretnosti (risanje pisane, ročno delo)	1	2	3	3	3	3	3	3
9. Petje	2/2	2/2	1	1	2	2	1	1
10. Telovadba	4/2	4/2	3	3	3	3	3	3
Skupaj:	22	21	24	25	28	28	28	28

V primerjavi s predmetnikom učnega načrta za leto 1950 imata I. in II. razred zaradi zvišanja telesne vzgoje na dve uri tedensko po eno uro več pouka kot doslej.

V III. razredu ostane 24 ur pouka, a v ostalih razredih se zvišajo po 1 uro tedensko.

Pouk srbskega ali hrvatskega jezika prične v V. razredu osemletne šole. Zgodovina je v III. razredu z zemljepisom, zakar bi lahko ponovno uvedli znan izraz »domoznanstvo«.

V višjih razredih osemletne šole se predmeti prirodopis s higijeno ter fizika s kemijo združijo v skupen predmet »prirodoslovje« ali »prirodoznanstvo«, ki bi imel 2 uri prirodopisa v III. in IV. razredu ter po 2 uri prirodopisa in 2 uri fizike s kemijo v V.—VIII. razredu. Ta združitve predmetov, njih nediferenciranost nam omogoča, da upoštevamo do določene mere značaj, usmeritev šole po krajevnih prilikah, v katerih ta deluje. Tako bomo v industrijskem predelu dali večji poudarek fiziki in kemiji, a v izrazito agrarnih krajih prirodopisu. S tako usmeritvijo bo ustrezno tudi vsem tistim, ki zahtevajo, da se ponovno

uvede v naše šole pouk praktičnega gosp. znanja s kmetijstvom.

Prav tako bi se združili doslej samostojni predmeti risanje, pisanje in ročno delo v »ročne spretnosti«. Vendar bo zaradi pravilne, enakomerne razporeditve in upoštevanja vseh treh »spretnosti« moral učni načrt dati točna navodila. Ta predmet bi imel v I. razredu na teden eno uro (risanje), v II. razredu dve uri (pisanje in risanje), a v III. in IV. razredu tri ure (pisanje, ročno delo in risanje) ter v V.—VIII. razredu tedensko po tri ure (risanje, ročno delo).

Zvišanje ur telesne vzgoje in uvedba družbene in moralne vzgoje je terjalo znižanje učnih ur pri nekaterih izobrazbenih predmetih: v III. razredu pri slovensčini, zgodovini in zemljepisu po eno uro; v IV. razredu po eno uro tedensko pri zemljepisu in računstvu, a v V. razredu za eno uro pri slovensčini.

V osnutku predmetnika ni označen tuji jezik kot neobvezan predmet, ki bi ga uvedli povsod, kjer so dani pogoji. Z uvedbo tega predmeta bo olajšan prehod iz osemletne šole v nižjo gimnazijo.

BESEDA, DVE K SNOVANJU NOVEGA UČNEGA NAČRTA

Naša društva so prevzela težko in nič manj odgovorno nalogo: izdelavo predlogov za novi učni načrt za osnovne šole. Učiteljstvo se je že lotilo dela ne le v društvi, ki so se za sestavo predlogov obvezala, temveč tudi drugod. Ne bo odveč in započetemu delu v škodo, ako o učnih načrtih in o vprašanjih, ki so z njim povezana, spregovorimo še javno v društvenem glasilu.

Razveseljivo in obetajoče je dejstvo, da se je lotilo izdelave predlogov prav učiteljstvo in to na tako široki bazi v okrilju svojega društva. Kdo je bolj poklican, da sodeluje pri snovanju učnega načrta za osnovno šolo kakor tisti činitelj v učno-vzgojnem procesu, ki mu je zaupana naloga, da z učenci učni načrt realizira? Na račun učnih načrtov je bila izrečenih in napisanih mnogo upoštevanja vrednih opazk.

Že na prvem povojnem skupnem sestanku učiteljev, pedagoških in prosvetnih delavcev leta 1948 v Beogradu je tov. Mirković iz Beograda v svojem referatu podčrtal: »Učnih načrtov nam naj ne kroje profesorji, ker je to omalovaževanje učitelja in ker le-ti ne poznajo otroka.«

Gotovo nam je tuj kakršen koli afront proti tovarišem profesorjem. Nasprotno: k osnutku učnega načrta za osnovne šole naj izreklo svojo izkušeno besedo tudi profesorji, kakor bo treba medsebojnega konsultiranja pri snovanju učnega načrta za nižje gimnazije. Vendar naj gre beseda pri sestavi učnega načrta za osnovno šolo učiteljem, predvsem učiteljem praktikom.

Marsikateri ukrepi v šolstvu in pedagoško-prosvetni dejavnosti nasploh so bili čisto psihološko ne-preverjeni in se zato v praksi niso obnesli. Če kaj, morajo sloneti učni načrti na psihološki preveritvi in imeti svojo ustrezno psihološko raven. Objekt pedagoške dejavnosti je otrok. Zato je treba v vsej tej dejavnosti imeti vselej in povsod pred očmi našega otroka, njegov moralni, intelektualni in duševni profil.

V hudi vnemi in velikem hlastanju po neki učenosti, s katero smo z velikim zamahom hoteli na mah napolniti drobne glavice, smo pozabili nanj, ki smo ga oblikovali! To je bila napaka, ki bi lahko postala usodna, če je ne bi pravočasno spregledali.

So načela, ki so v zgodovini šolstva prestala preizkušnjo, ki so neizogibna in jih je treba upoštevati pri sestavljanju učnega načrta: znanstvenost in vzgojnost učnega gradiva, njegova ustreznost in dostopnost psihičnim in fizičnim sposobnostim otroka-učenca. Kakor je napačno neupoštevanje nekaterih osnovnih načel, tako je napačno tudi pretiravanje nekaterih načel in načrtov. Naši dosedajni učni načrti so šli v skrajnost zlasti v pogledu kopičenja in obremenjevanja s težkim učnim gradivom vseh razredov osnovne šole ter z zahtevno po strogi predmetnosti, zaporednosti in razvojnosti mimo načel otrokove zmogljivosti, krajevnosti in časovne bližine. To je bila izrazita orientacija na snov, v širino, zapostavljanje otroka, sposobnosti njegovega umevanja in kakovostnega obvladovanja snovi in znanja.

Posledice kakopak niso izostale in so se javljale v zmedu v pogledu realiziranja učnega načrta, v metodoloških problemih, v formalizmu in verbalizmu, dalje v površnosti in naglici, v posiljevanju otrok z nezmožljivimi zahtevami, v padanju kvalitete pouka in v najbolj občutljivi točki: v padanju ravni znanja in spretnosti učencev.

Takoj pa je treba svariiti pred ostro reakcijo in zapadanjem v drugo skrajnost. Res pa je, da je treba učencem osnovne šole odmeriti manj gradiva; to pa naj bo skrbno izbrano, kakovostno na višini in podano s kvalitetnim poukom. Učenci osnovne šole naj se temeljito seznanijo in obvladajo osnovne elemente, abecedo izobraževanja in dobe splošen pogled na življenje in svet. Tako izbrano gradivo naj si učenci usvojijo v celoti in trdno, da si tako zgrade zanesljiv temelj za nadaljnje izobraževanje.

Podoba je, da ni večjih razhajanj v mišljenjih in pogledih zastran načrta za I. in II. razred, ki ga je pa vendarle treba podvreči reviziji in preoblikovati. Osrednji kamen spodbite je bil in je še načrt za III. razred in, ker je nadaljevanje le-tega, še oni za IV. razred.

Smo v osnovni šoli. Zato je primerno in koristno povezovanje predmetov in snovi (koncentracija ali strnjeno pouka), ki ga narekuje in nakazuje predmetnik in učni načrt za prva dva razreda. Taisti učni načrt pa strnjeno odklanja in zahteva strogo predmetnost in zaporednost za III. in IV. razred.

III. razred je nekaj prehodni razred v procesu mišljenja, čustvovanja in hotenja otrok na tej razvojni stopnji. Prehoden naj bi bil tedaj tudi v pogledu strnjnosti predmetov in snovi (domoznanstvo) in globalno-pripovedne oblike k sistematično-zaporedni in s tem že tudi v metodičnem postopku. Težišče pouka v tem razredu bodi na pripovedovalni obliki (pri ustreznih predmetih), ki polagoma prehaja v sistematičnost. Na tej stopnji je treba učence usposobiti do spretnosti v pripovedovanju z vsebinskim umevanjem in jezikovnim izražanjem. Torej prihaja še zmeraj materinščina do izrazitega upoštevanja

(Nadalj. na 2. str.)

Nekatera aktualna vprašanja visokega šolstva

V ospredju zanimanja je še vedno okvirni zvezni zakon o univerzah. Prvi osnutek tega zakona so v vseh republikah zelo temeljito prediskutirali, nakar ga je ponovno obravnaval Svet za znanost in kulturo vlade FLRJ, ki je osvojil precej spremenjalnih predlogov visokih šol, ne da bi s tem spreminjal osnovna načela novega zakona, saj so bila ta povsod sprejeta kot pozitiven doprinos k splošni demokratizaciji. Zakonski osnutek se nahaja sedaj na Svetu za zakonodajo vlade FLRJ. Obravnavala ga bo seveda šele novoizvoljena skupščina.

Nasprotno dosežani praksi predvideva osnutek v glavnem naslednje spremembe: **Sodelovanje javnosti.** Ta bi dobila svoj izraz v dopustnosti sodelovanja znanstvenih delavcev in strokovnjakov izven univerze v fakultetnih in univerzitetnih komisijah, nadalje v določbi, da mora rektor objavljati svoje letno poročilo 20 dni pred zborom univerzitetne skupščine, da bi mogli tako poindici, kakor tudi strokovna in druga zainteresirana društva, organizacije in ustanove dati k poročilu svoje pripombe in sugestije, ter končno v dolžnostih fakultetnih svetov, da ob volitvi novega člana predavateljskega zbora najmanj mesec dni poprej obvestijo javnost o kandidatih in njih kvalifikaciji, da bi tudi strokovna društva, ustanove in posamezniki imeli možnost, pravočasno seznaniti fakultetne svete s svojim mnenjem o kandidatih.

Druga novost je v jasni opredelitvi mandata univerzitetnega učitelja, kateremu se poverja določena družbena funkcija za omejeno časovno dobo. Stalnost bodo imeli le redni profesorji, ki pa si jo pridobijo šele 5 let po izvolitvi; zakonodajalec meni, da bo šele tedaj povsem izpraznjena njihova strokovna in znanstvena usposobljenost ter vzgojno pedagoška neoprejenost, kar oboje je pogoj za poklic akademskega učitelja. Pri vsem ostalem učnem osebju — torej pri izrednih profesorjih, docentih, lektorjih in asistentih — se bo ta usposobljenost pre-

verjala na vsakih 5 — oziroma (pri lektorjih in asistentih) na vsaka 3 leta.

Tretja značilnost pa je v tem, da bo odslej pri volitvah kot tudi pri celotnem delu fakultete soodločalo po svojih zastopnikih tudi pomožno-osebje, to je lektorji in asistenti.

Zakonski osnutek je bil izdelan s perspektivo, da se bodo vse visoke šole združile pod enim vodstvom. Ker bo zakon okvirni zakon, se ne bo spuščal v podrobnosti; te bodo pridržane statutom fakultet in pa republiškim zakonom o visokih šolah. Zakonodajni ljudskih republik bo tudi prepuščeno, osnovati nove ali ukiniti že obstoječe visoke šole oziroma fakultete. S posebnimi predpisi pa se bodo regulirala še v okviru zveznega zakona naslednja študentska vprašanja: vpis absolutov srednjih strokovnih šol na posamezne fakultete, vprašanje štipendij, vozni in drugih olajšav ter zdravstvena in socialna zaščita študentov.

Toliko o zakonu o univerzah. Sedaj pa pogledimo, s katerimi problemi se je zadnje čase še bavila sekcija za visoke šole.

Revizija študijskih načrtov in študijskih predpisov sta med temi na prvem mestu. Potem ko so fakultete že celo leto o njej razpravljale, je učne načrte obravnavala še sekcija za visoke šole na osmih sejah. Odbor za znanost in visoke šole pri Svetu za prosveto in kulturo je doslej odobril organizacijske, študijske in izpitne pravilnike za pravno, za ekonomsko in za agronomsko gozdarsko fakulteto ter študijske načrte za prirodoslovno-matematično fakulteto in za fakultete Tehniške visoke šole z izjemo fakultete za gradbeništvo in geodezijo. Na dnevnem redu pa so tudi že statuti Medicinske visoke šole, filozofske fakultete in študijski načrti gradbene fakultete. Sprejeti pravilniki so še vedno le »časasni«, saj je za končoveljavno redakcijo treba počakati na objavo zveznega in na spremembo republiškega zakona o univerzah.

Pri vseh revizijah študijskih načrtov in izpitnih predpisov je opaziti dvojno tendenco: prva je ta, da je treba vsakemu normalno zainteresiranemu študentu omogočiti, da bo dejansko mogel zaključiti študij v predvidenem roku, torej na fakultetah univerza in na agronomsko gozdarski fakulteti v štirih, na fakultetah Tehniške visoke šole v petih in na fakultetah Medicinske visoke šole v šestih študijskih letih; uresničenje tega cilja bi vsekakor pomenilo znaten napredek, saj se giblje sedanja povprečna študijska doba med številkama 6 in 7; druga tendenca pa je ta, da moramo, če hočemo napredovati, preiti na sistem samostojnega učenja, ki naj zamena že kar udomačeni srednješolski sistem podajanja in prisvajanja snovi. Zelo odločno pa je bila odklonjena tendenca, da bi naše fakultete že v redni študijski dobi vzgajale ožje specializirane strokovnjake. Te more izoblikovati le praksa in delo pri določenem specialistu na fakulteti ali institutu, kamor pa naj bi se vračal že v stroki tudi praktično dobro podkovan človek.

Poleg samega učnega načrta doživljajo močne spremembe tudi fa-

ko imenovani »študijski režimi«, to je predpisi o obveznem obiskovanju vaj in predavanj z zelo togim redosledom izpitov in sankcijami za tiste, ki teh v določenih terminih ne opravljajo. Tako se študent, ki ni opravil vseh predpisanih izpitov nižjega semestra, ni mogel vpisati v naslednji semester, kar je povzročalo in ponekod še povzroča, da poznajo tudi visoke šole »ponavljalce«, med katere se pogosto uvrščajo skoraj kompletni letniki. Tak sistem dela nujno vodi študente do neke »izpitne mrzlice«, ne pa do studioznega dela. Seveda pa z novimi pravilniki ne bi smeli preiti v drugi ekstrem, to je, da bi se nekdo mogel brez vsake kontrole vpisovati na fakulteto od 1. semestra pa do absolutorija, ne da bi v tem času opravil kakršen koli izpit. Ker je praksa pokazala, da si mnogi slušatelji izbirajo študijsko panogo brez ozira na dejansko usposobljenost zanjo, so nekateri naše fakultete uvedle namesto sprejemnega izpita, ki ga poznajo ostale jugoslovanske visoke šole, nekaj kontrolni izpit pri prvih dveh semestrih. Če ga študent ne opravi, si mora izbrati drugo vrsto študija. S tem bi želele fakultete omejiti dobo brezplodnega tavanja in iskanja na največ eno leto. Naslednja in obenem zadnja pregrada pred diplomskim izpitom je postavljena večinoma v 4. in 5. semester, torej tedaj, ko je bila uvodno-teoretična snov v glavnem že predelana. Kar najbolj širokogrudni sta se v pogledu »režima« izkazali agronomsko-gozdarska in filozofska fakulteta, manj fakultete Tehniške visoke šole, najmanj pa Medicinska visoka

šola, ki ima za strog študijski režim močan argument — doslej dosežene uspehe.

Svojevrsten problem je pred Odbor za visoko šolstvo ali konkretno pred filozofsko in prirodoslovno-matematično fakulteto postavil Odbor za telesno vzgojo. S ciljem, da bi telesna vzgoja na naših šolah ne bila samo posredovanje določene mehanske spretnosti, marveč predmet, ki bo človeka v celoti oblikoval, predlaga ta odbor ustanovitev visokoleskega zavoda za telesno vzgojo. Sklicuje se pri tem na povsem nezadovoljivo stanje telesne vzgoje v naših šolah, ki izvira iz osnovnih šolah iz neusposobljenosti osnovnošolskih učiteljev za pouk tega predmeta, na srednjih šolah pa iz prenikkega števila ur, ki so za ta predmet določene, iz pomanjkljive kvalifikacije za telesno vzgojo in iz prenikkega števila usposobljenega kadra. Vseh srednješolskih učiteljev telesne vzgoje je v Sloveniji le 150, potrebovali pa bi jih pri dveh tedenskih urah pouka 207, pri treh tedenskih urah 312 in pri štirih 417. Ker pa na manjših šolah pri današnjem številu tedenskih ur, ki so določene za telesno vzgojo, ni učitelj polno zaposlen, mora prevzemati še pouk predmetov, za katere ni usposobljen. Zato se naj bi v bodoče vzgajali učitelji telesne vzgoje tako, da bi bili kvalificirani za pouk še enega srednješolskega predmeta. Posebna komisija je izdelala tudi že predmetnik za študij telesne vzgoje na Zavodu za telesno vzgojo. Ker sta obe prizadeti fakulteti načelno sprejeli pobudo za povezavo tega študija s še enim predmetom, ki se poučuje na fakulteti, bi mogel biti načrt Odbora za telesno vzgojo s študijskim letom 1953/54 že realiziran.

Mrs

O DOPOLDANSKEM IN POPOLDANSKEM POUKU V VAJENIŠKIH ŠOLAH

Med mnoge probleme, ki zahtevajo nujno rešitev, spada tudi vprašanje dopoldanskega in popoldanskega pouka v vajeniških šolah. V nadaljevanju ne mislim posplošiti tega vprašanja, ker je ureditev dopoldanskega pouka odvisna še od mnogih faktorjev, med katerimi so glavni prosti šolski prostori v dopoldanskem času, zadostno število prosvetnega kadra, ki bi bili praviloma na stroki prosti. V preteklem šolskem letu smo uvedli dopoldanski pouk v šestih oddelkih prvega razreda, v tem šolskem letu pa za vse razrede, skupno za 11 oddelkov. Na šoli so stalno zaposleni upravljatelj, tajnik in po en predavatelj splošnih in strokovnih predmetov, honorarno pa je nameščenih 20 učnih moči.

Vemo, da opravljajo vajenci svoje praktično delo po delavnicah v dopoldanskem času in da so popoldne po večini prosti. Ako imajo pouk popoldne, prihajajo v šolo, ki bremenijo proračun itd., vendar bi poizkusili analizirati ugotovitve skoraj dveletnega dela z vajenci, ki imajo pouk v do- in popoldanskih urah.

V Ptujtu razpolaga vajenska šola raznih strok z lastnim šolskim poslojem, s petimi prostornimi učilnicami, telovadnico in ostalimi šolskimi potrebnimi prostori. V preteklem šolskem letu smo uvedli dopoldanski pouk v šestih oddelkih prvega razreda, v tem šolskem letu pa za vse razrede, skupno za 11 oddelkov. Na šoli so stalno zaposleni upravljatelj, tajnik in po en predavatelj splošnih in strokovnih predmetov, honorarno pa je nameščenih 20 učnih moči.

Vemo, da opravljajo vajenci svoje praktično delo po delavnicah v dopoldanskem času in da so popoldne po večini prosti. Ako imajo pouk popoldne, prihajajo v šolo, ki bremenijo proračun itd., vendar bi poizkusili analizirati ugotovitve skoraj dveletnega dela z vajenci, ki imajo pouk v do- in popoldanskih urah.

ima samo praktično delo, pa se ne pripravlja za šolo. Ker pa je trenutno predizobrazba vajencev v splošnem zelo nizka, lahko ugotovimo, da šolsko delo v učni dobi ne more doseči svojega smotra.

Novi predmetnik določa v vseh razredih po 14 šolskih ur teoretičnega pouka, kar je možno opraviti v dveh dneh, tako da imajo učenci izmenoma med šolskim poukom po dva dni praktično delo. Pričetek pouka je ob normalnem delovnem času ob 7. uri zjutraj, po petih urah pouka z manjšimi odmori sledi daljši odmor, da se vajenci spočijejo in pojužinajo, nato pa sledita še dve učni uri in je zaključek pred 14. uro. Primerma je ureditev pouka tudi tako, da so en dan splošni, drugi dan pa strokovni predmeti.

Splošne ugotovitve prednosti dopoldanskega pouka so sledeče:

1. Težje miselno šolsko delo se izvaja v času, ko so umske sposobnosti vajencev najbolj dojemljive in je tudi medsebojno podajanje mnogo lažje. Ob hitrejši sprejemljivosti preostane tudi več časa za utrjevanje in ponavljanje, kar vajelem omogoča, da učno snov razume in si jo v prostem popoldanskem času z individualnim učenjem osvoji.
2. Učenci prihajajo v šolo, ker ne delajo v delavnicah, dostojno običeni, čisti in vzdržujejo red in snago tudi pri svojih vzevkih, knjigah in ostalih šolskih potrebščinah.
3. Med praktičnim delom in teoretičnim poukom ni občutljive razlike in smatrajo tako vajenci kakor delodajalci šolsko usposabljanje za enakovredno z delavniškim vžbanjem. Prav tako lahko z dopoldanskim poukom omilimo izkoriščanje vajencev.
4. Zaporedno štiridnevno 8 urno delo v delavnici učenca po večini fizično utruji in mu zmanjšuje njegovo razlednost, pojavlja se dezinteresiranost in v skrajnih primerih celo otopenost. To prepreči vmesni celodnevni pouk, ki vzdržuje vajenca v nepretrgani razvojno vedno višji kontinuiteti miselnega in ročnega usposabljanja.

5. Vajenci lahko uporabijo popoldanski prosti čas po pouku za koristno izvenšolsko udejstvovanje. Po miselnem delu je potrebno zdravo razvedrilo v telovadnicah, sodelovanje v raznih kulturno-prosvetnih sekcijah, posejanje gledališč, koncertov in predavanj ljudske univerze, pri individualnih fizičnih sposobnostih igranje športa in redno čitanje ilustrovane literature. V dneh delavniškega dela vajenci zaradi telesne utrujenosti težje sodelujejo v izvenšolskem delu.

6. V okrajnem merilu je možno na ta način ukiniti manjše šole, ki imajo do 30 vajencev.

7. Z uvedbo dopoldanskega pouka lahko pritegnemo v redno šolanje tudi vajence, ki se uče izven normalnega območja šolskega okoliša (6 km), ker je možno organizirati pouk tako, da upoštevamo vlakovne in avtobusne zveze. V šolo se vključijo tudi učenci, katerih bivališče je zelo oddaljeno in ki si uče v samem šolskem centru ali vsaj v bližini; ako ima šola popoldanski pouk, so opravičeni šolanja zaradi oddaljenosti stanovanja, četudi njihovi tovariši, ki stanujejo bližje in ki delajo v istih delavnicah, redno posejajo vajensko šolo. S takim vključevanjem je reseno tudi vprašanje vzdrževanja v tromesečnih tednih, katerih se prav v zadnjem času udeležujejo majhno število pozvanih vajencev. Šola sama si s to pritegnitvijo zagotovi večje število vajencev in formira lahko razredne strokovne oddelke. Samo vzdrževanje 100 vajencev, ki bi v nasprotnem primeru morali obiskovati tečaj, bi stalo po današnjih cenah blizu 1 milijon dinarjev, kar bi bremenilo delodajalce in štariše. V ptujski vajeniški šoli bi bilo vključenih v popoldanskem pouku 150 vajencev, z uvedbo dopoldanskega pouka pa jih je 250 in imamo samo v enem izmed 11 oddelkov združenih pri splošnem pouku dve stroki, v nasprotnem primeru pa bi pri 6 oddelkih bili 4 z dvema ali več strokami. V kovinski, lesni in oblazinjeni stroki imamo samostojne razredne strokovne oddelke, drugače pa bi morali družiti pri strokovnem pouku po najmanj dva razreda v en strok. oddelk. Da je izvajanje učnega načrta in doseganje učnih smotrov v razrednih strokovnih oddelkih lažje in da je medsebojna povezava med tako imenovanimi mestnimi in vaškimi vajenci primernejša, je razumljivo.

Gornje misli k uvedbi dopoldanskega pouka sem navedel zato, da bi okrajni in mestni sveti za prosveto in kulturo zagotovili našim bodočim kvalificiranim kadrom tako izobrazbo, splošno razlednost in fizično sposobnost, kakršno želi od nas socialistična družba. Obrtne, trgovinske in gostinske zbornice bi morale postaviti to zahtevno v svoj delovni program in s skupnimi silami in lokalnimi sredstvi pristopiti h gradnji ali ureditvi takih šol, ki so lahko združene tudi z obrtniški domovi in internati. Obrtniški in lokalna industrija imata v našem gospodarskem udejstvovanju vidno vlogo, ki se iz dneva v dan veča in pridobiva na pomenu in je tako nujno, da posvetimo našemu novemu obrtniškiemu naraščanju in kvalificiranim delavcem vso pozornost.

Stropnik Jože

NOV ČASOPIS

Centralni odbor Zdrženja učiteljev in profesorjev strokovnih šol Jugoslavije je na svojem plenarnem sestanku, ki je bil decembra preteklega leta, sklenil, da začne izdajati list, ki bo obravnaval obsežno problematiko strokovnih šol.

Prva številka lista »Naša stručna škola« bo izšla konec januarja 1953. V začetku bo list izhajal enkrat mesečno.

Z ozirom na namen in karakter, ki ga ima časopis, je zanj med učitelji in profesorji strokovnih šol veliko zanimanje, velik interes pa je vzbudil tudi v mnogih tovarnah in ustanovah, ki dobivajo kader iz strokovnih šol.

S svojim sodelovanjem in predplačilom naj zainteresirani prosvetni in gospodarski organi ter vsi učitelji in profesorji strokovnih šol nudijo vso pomoč Centralnemu odboru Zdrženja učiteljev in profesorjev strokovnih šol Jugoslavije in omogočijo, da bo časopis izpolnil svojo nalogo in prispeval k napredku pouka na naših šolah.

Nekaj misli k preobremenjenosti učnih načrtov

V zgodovini vzgoje in pouka — posebno od 19. stoletja dalje, ko se začno nesluteno razvijati s porastom kapitalizma najrazličnejše znanosti in s tem v zvezi tudi šolstvo — naložimo vse česse na trditev, da vsebuje učni načrti takšno ali drugačno odvisno gradivo, ki bi ga mogli brez škode opustiti in tako koristiti učencem, ker bi jih na ta način v veliki meri razbremenili povečanih duševnih naporov in tako samo povečali možnost temeljitejšega znanja. Toda kljub navedeni ugotovitvi pedagogov-praktikov in teoretikov se to doslej še ni zgodilo. Učni načrti so ostali še vedno preobremenjeni, vsebujejo še vedno več ali manj nepotrebne učne stvarine v tem ali onem predmetu. Kar se je tu pa tam včasih mogoče popravilo, se je skoraj istočasno tudi pokvarilo, zakaj novi čas je večkrat nekaj starega res izbrisal, je pa marsikaj novega s prevleko mero na novo uvedel. Tako se stanje glede preobremenitve učnih načrtov pravzaprav nikoli ni kaj prida izboljšalo, nasprotno — mnogokrat se je celo poslabšalo: posebno pri nekaterih strokovnih šolah (strokovni in splošnoizobrazbeni predmeti), da ne govorimo še o vrsti drugih šol.

Klic treznih pedagogov in tudi staršev, ki jih je zanimalo šolanje njihovih otrok, da bi vendar enkrat imeli pri sestavi učnih načrtov neko družbeni dobi in njeni ureditvi, učenčevi zmogljivosti in kasnejšim njegovim delovnim potrebam ustrezajočo mero, ni bil nikoli praktično uresničen. Vedno je takšne upravljene težnje v nemanjnih meri preprečevala nujna borba med starim in novim, v katero je še posebno močno posegla sila zakoreninjenih in

ustaljenih tradicij. Težko je bilo v takšnem vzdušju dosledno odbrati, kaj je med starim in novim res dobrega in kaj je slabo, težko je bilo smotno in sproti izločevati bistveno od nebitnega, zakaj čas še niti ni za silo izkristaliziral svojih pogledov na življenje in svet, ko so že vznikale na dan nove in nove razvojnne sile in zahtevale svojo novo ureditev. Stalno kipenje in vrenje teh menjajočih se razvojnih sil, njihovo vsakodnevno prepletanje in zamotavanje, vse to je povzročalo, da mnoge stvari niso bile nikoli toliko dognane do konca, da bi mogli smelo reči: samo takole in nič drugače ne sme biti, samo tole je dognano in resnično v naši življenjski teoriji in praksi. Nепrestano so pred nami rasla nova in nova vprašanja, na katera je bilo treba zopet znova in drugače odgovoriti — tudi pri sestavi učnih načrtov.

Mogoče bi mnoga pereča vprašanja prav okoli sestave učnih načrtov hitreje rešili in že doseglji nekaj zaželenih uspehov, če ne bi imela prav tu tolike moči trdoživja tradicija (v slabem smislu), ki se rada kar preveč očituje na pedagoškem področju. Da je temu tako, nam ne malo izpričuje še danes odnos med klasično gimnazijo in ostalimi tipi srednjih šol. Še vedno prevladuje pri mnogih izobraženih ljudeh mišljenje — o, kako močno je privrženo in kako ognjeno ga znajo nekateri zagovarjati —, da more oblikovati »humanističnega človeka«, danes govorimo o socialističnem humanizmu, le klasična gimnazija s svojimi klasičnimi predmetoma: latinščino in grščino ter tema predmetoma ustrezajočo metodo dela, ki jo prav ta dva predmeta ponujata

in ki napravi človeka čisto drugačnega kot katera koli druga srednja šola. Ze davno bi morali biti vsi prepričani, da temu ni tako, da je danes — še posebno pri nas — naloga sleherni srednje šole, s takšnim ali drugačnim sestavom predmetov, s takšno ali drugačno metodo dela, na koncu koncev le-ta, da vzgoji človeka s socialistično humano miselnostjo in socialistični družbeni ureditvi ustrezajočim znanjem. Zakaj naj bi takšno nalogo izpolnjevala v privilegirani meri le klasična gimnazija? Ali samo zaradi latinščine in grščine, mogoče zaradi sposobnejših profesorjev, bolj urejene materialne baze, večje tradicije? Ne trdim, da med ostalimi tipi gimnazij — treba bi jih bilo več — ni potreben še klasični tip gimnazije, čeprav bi za potrebe medicine, mogoče še prirodopisnih znanosti popolnoma zadostovali latinščina in grščina v višji gimnaziji in ne od prve oziroma četrte gimnazije dalje. Zakaj toliko naperjati lok, ko ni smoter klasične gimnazije že dolgo več teologija, še manj pa, da bi brali latinške in grške klasike v izvorniku, ko jih lahko beremo v dobrih prevodih, in imamo poleg navedenih klasikov še toliko drugih: hebrejskih, arabskih, indijskih in sl. In kar se tiče logičnega mišljenja, ki ga naj edino zveličavno razvijata latinščina in grščina kot dokončno urejena in že mrtva jezika? In vprašanje etike, estetike, filozofije? Koliko je drugih mimo latinščine in grščine vodečih poti, ki nas tudi pripeljejo do tega cilja. Toda zaman! Mnogi so prepričani, da temu ni tako. Mogoče imajo pri vsem tem tudi svoje namene. Toliko o zakoreninjeni tradiciji (slabi tradiciji), ki nam večkrat slepi pogled naprej.

Res, težko je odbrati med starim in novim, ne samo zaradi močno za-

koreninjenih tradicij, temveč tudi zaradi tega, ker se vse novo z razvojem gospodarstva, znanosti, umetnosti, tehnike itd., sleherni leto več in širi s tako ogromno naglico, da stojimo neredko kar brez moči pred silno gromado vseh mogočih novih dognanj, spoznanj in resnic. Kot neobgljeni odrasli otroci večkrat v zadregi ne vemo, kako bi ravnali z vsem novim, da bi bilo najbolj prav, kaj bi vse od tega novega odbrali, da ne bi pogrešili v znanju, ne vemo, kako bi to novo čimbolj smotno povezali s starim, da bi vse skupaj bilo razumljivo in kaj bi od starega opustili, da ne bi bilo v škodo novemu. Težka in prepletajoča se so vsa ta vprašanja. In vendar je treba prav v zvezi z njimi napraviti nekakšen red, če hočemo razbremeniti učne načrte. Učenčeva telesna in duševna zmogljivost se v minulem in sedanjem stoletju nista toliko povečali, čeprav se radi postavljamo s krilaticami o otrokovem stoletju, o športni vzgoji otroka, o povečani skrbi za otroka in podobno, da bi bili vsaj v nekem za silno pravilnem razmerju s povečanim razvojem različnih znanosti, umetnosti, ki vse silijo po raznih poteh v šolo, kot da bi ta bila vseobsegajoči leksikon, katerega vsebina mora za vsako ceno postati otrokova lastnina. Tako postaja učenec resnični neobgljenec spričo ogromnih zahtev, ki jih nanj stavijo na ta način sestavljeni učni načrti. Kipenje predmetov, povečano število tedenskih ur, skladovnica novega in starega učnega gradiva — iz leta v leto povečujejo nalogo, ki jih naj opravijo sodobni učenci samo v šoli, namesto da bi šolo deloma razbremenili, ker bi mnoge njene naloge lahko prevzelo njeno okolje s številnimi organizacijami za izvenšolsko zaposlitev otrok in mladine: Zveza

pionirjev, Taborniki, Ljudska tehnika, Partizan, Svoboda itd. (delo v različnih krožkih, telovadba, šport, izleti, obiski muzejev, kino, radio). Takšna razbremenitev je sedaj že v večini krajev mogoča. Če je šola še v minulem stoletju morala prevzemati mnoge naloge, ki pravzaprav niso spadale v njen delokrog in to na škodo svoje temeljitosti, je bilo nekaj takega razumljivo, ker je predstavljala šola — posebno v podeželju — dolgo časa edino žarišče kulturno-prosvetnega dela. Danes pa je takšna njena naloga že odveč, ker je zraslo v njenem okolju mnogo drugih kulturno-prosvetnih žarišč, ki tudi delajo z otrokom in mladincem in bi mogla, če ne že morala, prevzeti vsaj nekatere njene odvisne dejavnosti. Toda žal — še prevečkrat se dogaja prav nasprotno, zakaj šola še celo na njihov račun postaja omnibus za vse, namesto da bi se razbremenila in posvetila svojim osnovnim nalogam.

Poslušajmo nekaj šolnikov in drugih javnih delavcev, kaj pravijo glede preobremenjenosti učnih načrtov večeraj in danes, da bomo o njej rešitvi tega vprašanja še bolj prepričani.

Matija Senkovič piše v svojem članku »Reforma osnovne šole« iz leta 1925, da ne gre v prvi vrsti za slog in množino, temveč za kakovost znanja; iz tega poudarka izvira nujna potreba po temeljiti reviziji dosežanih učnih načrtov. Stremljenje po popolnosti znanja je za šole vseh vrst, prav posebno pa za osnovno šolo, ena izmed največjih napak in najhujše zlo. Smo mnenja, da naj si primerjajoča pedagogika prizadeva, da zraste naša šola iz naših posebnih razmer, iz naših pedagoških izkušenj, iz naše jugoslovanske kulture...

DELO DRUŠTEV PROFESORJEV IN PREDMETNIH UČITELJEV

Naš dopisnik J. K. nam je poslal naslednji dopis:

»Dovoljujem si predlagati, da uvedete za vsako Zdrženje po en stolpček kot stalno rubriko s primernim zaglavljenjem. Priložen članek naj bi služil za uvod. Pričakuje, da bo s tem zanimanje za naš list naraslo pri vseh članih. Morda se bo iz tega izcimilo neko tih tekmovanje, katero izmed združenj se bo s svojo rubriko bolj odrezalo. Mislim, da listu ne bi škodovalo, če bi porabili eno stran za to. Dopisnike bi s tem navadili na kratko in jedrnatno poročanje. Prepričan sem, da bodo vsa društva posegla po tej rubriki in da bo dopisov brž preveč kakor premalom.«

Uredništvo sprejema pobudo za tako novo stalno rubriko, prosim pa glede tega tudi za mnenje člane ostalih Zdrženj.

Sklepi republiškega obširnega zbora obeh združenj nam nalagajo nekatere nujne naloge. Prvo, kar bo treba storiti, bo obravnava sedanjih učnih načrtov in sestava predlogov za nove. Res je, da je to naloga preveč nekaj učiteljskih društev in da je objektivno tudi sodelovanje našega združenja, vendar bi pri tem delu ne smelo manjkati nobeno naše društvo, če hočemo imeti učne načrte, ki bodo odpravili napake dosedanjih. Obvezno osemletno šolanje zajema tudi nižjo gimnazijo, torej del srednješolske mladine in področje našega dela. Ni vseeno, kakšno predobrazbo bo predvidel novi učni načrt za prestop v višjo gimnazijo in srednje strokovne šole. Prvič v zgodovini našega šolstva bodo morali tudi profesorji kolektivno vzeti v roke učni načrt za osnovne šole ter ga kritično pregledati, učitelji pa gimnazijskega. Le tedaj, če bomo začeli graditi pri najnižji stopnji, bomo končno izdelali ustre-

zen učni načrt za vseh 8 razredov tako imenovane osemletke.

Ena izmed učinkovitih pobud za to odgovorno delo bi morda bil razpis natečaja za nagrado tistim kolektivom in posameznikom, ki bi izdelali najboljše osnutke. Svet za prosveto in kulturo bi s takim ukrepom dosegel maksimum prizadevanja, ki je za tako delo potreben, saj bo to pravcato novatorsko delo. Nov enoten učni načrt bi moral veljati vsaj 10 let, če hočemo naš šolski sistem ustaliti in le na ta način bo mogoče sestaviti res dobre učbenike.

Ko že razpravljamo o učnih načrtih, naj bi hkrati pregledali tudi vse učbenike za osnovno šolo in nižjo gimnazijo, jih ocenili in dodali konkretne predloge, kakšne v bodoče želimo imeti. Pavšalna kritika, da so sedanjí slabi, ne zadostuje več. Da bo za tako delo treba več sestankov, je razumljivo.

Na njih ne bi smeli prezreti tudi vprašanja o komplicirani šolski administraciji in iz nje izriniti vse nepotrebno. Proučiti bi morali resolucijo in sklepe obeh združenj in preveriti njih izpolnjevanje. Pri tem se bomo dotaknili tudi našega materialnega vprašanja, ki je bilo obravnavano na obeh in ostalih združenjih prosvetnih delavcev. V poštev pride med drugim tudi izplačevanje periodičnih povškov, ki so predvideni v uredbi o nazivih in plačah prosvetnih delavcev.

Vtem ko uvajamo v našem glasilu svojo rubriko, bomo skrbeli, da nikdar ne bo prazna, marveč postala zrcalo našega društvenega delovanja. To rubriko bi naj zaključevalo poročilo republiškega odbora in centralne uprave. Tako bomo med seboj najtesneje povezani in okoliščine bodo postale čim dalje redkeje. Iz rubrike naj diha vse naše organizacijsko življenje in delovanje.

J. K.

KAKO POUČEVATI DRUŽBENO IN MORALNO VZGOJO V 5. IN 6. GIMNAZIJSKEM RAZREDU

To je vprašanje, ki danes zanima zelo velik krog vzgojiteljev, saj jim daje sam učni načrt le skopa napotila. Potrebo po razgovoru o tej temi sta občutila tudi republ. odbora. Zdrženja profesorjev in predmetnih učiteljev in Zdrženja profesorjev in učiteljev strokovnih šol, zato je prvi organiziral v dneh 20. in 21. januarja t. l. dvodnevno diskusijo tistih, ki danes v teh razredih predmet poučujejo. Da je stiska velika, je pokazala ogromna udeležba. Dočim so prireditelji ra-

čunali s kako petdeseterico ljudi, je bila dvorana klasične gimnazije oba dneva nabito polna. Večina je sedev pričakovala nekakega recepta, saj trosi vsak posameznik ogromno svojih energij pri iskanju virov — jasno pa je, da takega recepta danes še nihče ne more dati in je bil zato tudi sam tečaj le nekako tipanje, kako in kaj naj bi se poučevalo. Uvodne referate so imeli dr. Vlado Schmidt, Marica Dekleva in minister dr. Jože Potrč. K tečaju se še povrnemo.

KAKŠNA BO BODOČA ORGANIZACIJSKA IN DELOVNA OBLIKA SVETA ZA PROSVETO IN KULTURO

Zagrebski »Vjesnik« je naslovil tako vprašanje na predsednika Sveta za prosveto, znanost in kulturo LR Hrvatske dr. Miloša Zanka. Iz njegovega odgovora povzemamo:

»Zaradi našega pogleda na vlogo države v socializmu v odnosu do prosvetnega dela, je bil nujen tudi zaključek, da ne bi bilo pravilno, ako bi bil republiški organ, čigar naloga je upravljanje prosvete, organiziran kot državni upravni organ, kot državni sekretariat, marveč tako, da bodo prišli v republiškem organu upravljanja do izraza tako družbeni značaj kot tudi elementi samoupravljanja. S tem se vrši proces tako imenovane horizontalne decentralizacije, to je prenos prosvetnih funkcij, ki so po svojem značaju družbene funkcije, z aparata državne izvršne oblasti na samostojne samoupravne družbene organe.

Zakaj je v sistemu republiške uprave predviden namesto sekretariata poseben svet za prosveto?

Ne gre zgolj za naziv, gre za strukturo in način formiranja Sveta. Svet bodo sestavljali predsednik in določeno število članov iz vrst predstavnikov samoupravnih ustanov, strokovnih in drugih družbenih organizacij, kakor tudi državljanov,

ki bi mogli koristiti pri izvedbi nalog Sveta. Predsednika Sveta postavlja in razrešuje Izvršni odbor — dočim ostalih članov Izvršni odbor niti ne postavlja, niti ne potrjuje, ampak jih delegirajo ustrezajoče ustanove, organizacije, društva! To pa konkretno pomeni ne samo, da dobivajo s tem prosvetne in javni kulturni delavci možnost, da svoje izkušnje in svoje poglede prinašajo v Svet, ampak da oni sami ta Svet tudi sestavljajo. In Svet — ne pa predsednik — bo moral reševati vsa načelna vprašanja.

Ta nova situacija in mehanizem upravljanja na področju prosvete in kulture pa predpostavlja neprimerne odgovornejše delo društev oziroma združenj prosvetnih delavcev, kot pa so ga ta imela doslej. Demokracija obvezuje. Demokracija pa ne pomeni zatišja, ampak sodobnejšo, učinkovitejšo obliko borbe proti staremu, zaostalemu.

Po novem ustavnem zakonu bo težišče dela na Svetu kot kolektivnem organu. Svet bo kot kolegialno telo absorbiral problematiko, s katero so se doslej bavili odbori, s tem, da bi za bolj detajlno in strokovno pripravo določenih sej in odlokov formiral komisije od hoc.

Dr. Franjo Zgeč navaja v svojem referatu »V zagovor mladine«, ki je izšel v Pedagoškem zborniku l. 1928, da je že avstrijski organizacijski načrt za gimnazije in realke iz leta 1854 preobkldal mladino z učenjem, da so bile zaradi tega potrebne reforme, ki so se izvršile l. 1884, 1900 in zlasti s srednješolsko anketo l. 1908, ki je povzročila številne odredbe šolske oblasti v prid mladine. Nadalje piše, da imajo nekateri letniki ženskega učiteljskega celotnega 36, 38 in še več obveznih tedenskih učnih ur, da je enako preobkldanje s predmeti in učno snovjo v veljavi tudi na vseh srednjih šolah. Takšno preobkldanje je najnevarnejše za duševni razvoj in telesno zdravje mladoletnika, ki potrebuje nekaj časa še za telesno gibanje, za šport in izlete. Zatem trdi pisec, da je usodno pri vsem tem dejstvo, ker ne prihaja v poštev toliko naravna inteligenca, ampak skoraj vedno spomin — ne pretežki problemi, nego obseg snovi, ki jo mora učenec obdržati v spominu od ure do ure, da se z njo izkaže slučajno pri izpraševanju. Na koncu pravi, da je današnja šola (v njegovem času) za mladino v pubertetni dobi in v dobi dozorevanja nujno potrebna globoke reforme na psihološkem in sociološkem temelju, ki bi jo približala mladini na eni strani, na drugi pa družbi in sodobni kulturi.

Dr. Karl Ozvald je bil mnenja v »Prispelku k idejnemu temeljem šolskega zakona« iz l. 1928, da je vele-napaka v obratovanju neke šole didaktični enciklopedizem, v katerega lahko zapade, če preveč sledi mravljinčjemu teženju po sistematski izčrpnosti, ki učitelju vablivo šepete: pa še to in še to. Pisec soglašal s pedagogom Sprangerjem, ko pravi, da bi nobena šola ne smela mladine prenaslačevati z znanjem, temveč bi

morala otroka in mladostnika tako voditi, da bi v njih vzbrstela lakota po nadaljnjem izobraževanju — v veliki šoli življenja.

Dr. Iva Segula je na kongresu pedagoških delavcev na Bledu l. 1950 izrekla tele besede v svojem referatu »Pomen psihologije za vzgojo in učno delo« o učnih načrtih: »Imeli smo in delali učne načrte, v katerih podoba otroka ni bila dokaj jasno izkristalizirana, zato smo videli predvsem načrte, prezrli pa njih smisel — oblikovanje otroka zaradi katerega so bili ti načrti sestavljeni... Zato je izvrševanje teh načrtov izgubljalo samoiniciativnost, širino in življenjsko sočnost, ki bi bila v praksi pritezala otroka v zavestno središče naših delovnih naporov.

Pisatelj Andre Maurois je napisal v svoji znameniti knjigi »Zgodovina Anglije« tele za angleško deželo in njene ljudi značilne misli: Pripomniti je treba, da je Anglija dežela, v katere šolah so manj gojili znanost kakor kjer koli na svetu, hkrati tudi tista, ki je rodila nekatere izmed največjih znanstvenikov XIX. stoletja — Darwin, Hugsleya, Lorda Kalina, Clara, Maxwella, Listerja in Thomsona. Ali je razbremenjenost učnih načrtov ohranila velemo čilost duha? Na VI. kongresu KPJ je tovariš Rodoljub Čolaković, ki je govoril o prosveti in kulturi, tudi dejal: »Resolucija III. plenarnega sestanka CK KPJ o nalogah v šolstvu in prosveti je prvi pisani partijski dokument, ki jasno določa naše naloge v borbi za socialistično šolstvo in kulturno-prosvetno politiko sploh... Toda daleč smo od tega, da bi mogli biti zadovoljni s poukom na naših šolah. Učenci so še vedno preobremenjeni z nepotrebnim delom, še vedno je preveč verbalizma v pouku, še vedno — zlasti na vse-

BESEDA UPOKOJENCEV

Uredba o novih pokojninah in predvoda na nove pokojnine sta brezdvomno močno razgibali vse naše upokojence, saj je izenačenje pokojnin in pravilna uvrstitev izbrisala zadnje ostanke nesocialne stare Jugoslavije. Naši upokojenci pa so danes zelo mnogovrstni, tako po delovnem mestu, po delovni dobi, po kvalifikaciji, po izobrazbi in po načinu, kako so jih tretirale in uvrščale razne dobe v kategorije, tako da Uredba izdana z namenom, da pravično izenači upokojence vseh dob, ni mogla zajeti vseh upokojencev z isto dobrohotnostjo. Zato predvede, izdane po Zavodu za socialno zavarovanje LRS vzbujajo pogosto razočaranje.

Tako razočaranje pri prevredbi na nove pokojnine doživlja osnovnošolsko učiteljstvo, ki je bilo upoko-jeno s 38—42 službenimi leti v letu 1950 po novem socialnem zakonu. Konkreten primer naj govori za mnoge druge:

Učitelj osnovne šole F. je imel že leta 1936 v VI. uradniški skupini 3. povišico. Ko bi moral napredovati v V. skupino (55 let starosti, 30 službenih let, odlična ocena), je bil l. 1941 izseljen v Srbijo. Nemci so mu zaplenili vso premoščino. Ko se je ta učitelj vrnil leta 1945 iz izseljenštva, je sicer dobil plačo najvišje t. j. V. skupine, ni pa bil z dekretom formalno preveden, ker se tedaj sploh niso vršile prevredbe z dekreti. Izropan, raztrgan in sestradan učitelj F. ni prošil za pokojnino, do katere je imel pravico, temveč je prijel za delo v aktivni službi, ker je videl, da prosveta nujno potrebuje kvalificiranih učiteljev. Tako je bil v aktivni službi l. 1947 oziroma 1949 preveden na najvišjo učiteljsko plačo 5400.— din in je bil na prošnjo upokojen l. 1950 po novem socialnem zakonu. Ves čas je bil v službi odlično ocenjen in od Prezidija FLRJ tudi odlikovan z Redom za delo. Tudi po upokojitvi je stavil vse svoje moči na razpolago prosveti in je bil šele 31. VIII. 1952 razrešen službe.

Učitelj F. bo po sedanjí praksi Zavoda za socialno zavarovanje preveden v X. pokojninski razred. Temu nasproti pa postavimo drugo vrsto učiteljev upokojencev. Imeli so l. 1945 komaj 35 let službe in so bili v VI. uradniški skupini. Na prošnjo ali pa tudi brez te so bili upokojeni in pri upokojitvi pomaknjeni v VIII. pok. osnovo ter upokojeni s pokojnino 4000.— din in to dejstvo je zadostovalo, da so sedaj vsi brez izjeme (tudi oni, ki so služili pod okupatorjem) — prevedeni v IX. pokojninski razred.

Ali učitelj F., ki je v najtežjih časih žrtvoval vse in v najtežjih časih za prosveto zavil rokave do 42 službenih let res po Uredbi o prevredbi na nove pokojnine ne za služi niti tega, na kar je imel pravico že l. 1945 in mora danes bridko razočaran stati v X. pokojninskem razredu, ponižan pred tistimi tovariši, ki so se leta 1945—1947 prostovoljno ali neprostovoljno umaknili iz prosvetne službe s 35—37 službenimi leti?

In vendar ima Zavod za socialno zavarovanje možnost, da pravično prevede učitelja F. po čl. 51/II. Uredbe v VIII. pokojninski razred. To tem prej, ker ima učitelj že s 24 leti pravico, da doseže VIII. pla-

čilni razred. Kdo ima za tako napredovanje vse predpisane pogoje, se vidi iz odločb, ki so jih dobili poedinci in to po pristanku komisije Sveta za prosveto, znanost in kulturo pri vladi LRS. Če so dobili take odločbe tudi učitelji-upokojenci, ki so bili v podaljšanem uslužbenem razmerju, je to samo potrditve in priznanje njihove kvalifikacije.

Zavod za socialno zavarovanje sicer navedene odločbe učiteljev upokojencem, ki so bili do 31. VIII. 1952 v uslužbenem razmerju, osporava in jih šteje kot nezveljavne, ne more pa jim osporavati ali razveljaviti strokovne sposobnosti in zaslužnega dela.

ALI IMA PRAV?

V prvi št. Prosvetnega delavca letos je tov. Ede priobčil tehen članek o petem razredu, v katerem obravnava tudi problem nižjih gimnazij na podeželju. Sam sem imel smolo ali pa srečo, da sem »vlekel« štiri leta osnovno šolo in gimnazijo in se s temi vprašanji dovolj namudil. Članek Edeja jasno in odkrito pokaže na vzroke vseh težav okoli nižjih gimnazij. Predlaga nujne spremembe v osemletnem šolanju, to je — osnovne šole naj bodo osemletne, gimnazije pa naj bodo res gimnazije.

V eni stvari pa se z dopisnikom ne strinjam. On piše: Gimnazija ni samo učni načrt in pa odlični profesorji! Pošljimo najboljše naše profesorje v eno naših podeželskih gimnazij, kjer gre do jakoli po končanem pouku past krave ali v gozd po drva... Kjer se jim torej vse duševno obzorje širi zgolj v šoli, pa bomo videli, kaj in koliko bodo ti profesorji naredili iz teh otrok. Upam reči, da bo znanje zadostno ocenjenega dijaka iz Ljubljane ali drugega večjega kraja še zmerom večje in predvsem širše kot pa je znanje magari odlično ocenjenega dijaka s kake podeželske gimnazije.

Če je ena izmed nalog socializma zmanjšati razliko med mestom in vasjo in utrditi v mladini zavest, da je vsako delo častno, potem mislim, res ni treba pisati, da dijaki, ki po končanem pouku pase krave in gre po drva, ne more biti tako izobraženi, kot pa tisti, ki tega ne dela. Izobraževanje tujih obrazov na cesti

SKLEPI ZDRUŽENJA VZGOJITELJEV SLOVENIJE

1. Predšolska vzgoja je temelj vzgoje; v predšolski dobi se vzgaja karakter človeka, zato mora imeti vzgojitelj zgrajen svetovni nazor. Zdrženje bo skrbelo, da se bo vzgojitelj ideološko dvigal.

2. Strokovno usposobljen vzgojitelj bo lahko izvajal resolucijo III. plenuma ZKJ, zato bo združenje stremelo in o tem vodilo evidenco, da vzgojiteljice čimprej dovrše dopolnilno šolanje. Kvaliteta dela se mora dvigati, zato se bodo po vseh okrajih ustanovili strokovni aktivni, kateri bodo tudi vnesli v svoj delovni plan zbiranje didaktičnega materiala, pesmic, pravljic, iger, da bodo v prihodnjem letu lahko izdali priročnik za delo. Vsaj 2 krat letno se morajo vršiti posvetovanja vzgojitelje dveh ali več okrajev. Za izmenjavo izkušenj bodo društva prirejala študijske ekskurzije.

3. Zagotoviti moramo predšolskim ustanovam pogoje dela in to v obliki primernih prostorov ter v prisanju materialnih izdatkov. Zastopnik združenja mora biti član okrajnega Sveta za kulturo in prosveto, da se bo na Svetu obravnavala problematika predšolskih ustanov vzporedno s problematiko šol. Pri Svetu je nujno potrebno, da obstaja komisija za predšolsko vzgojo.

4. Zdrženje mora zaščititi pravice vzgojiteljev. Zagotoviti moramo 6-urno delovno obveznost vzgojite-

V nasprotju je z duhom Uredbe in proti vsaki logiki, če se prevede učitelja-upokojenca, ki je imel leta 1945 priznano VI. pokoj. skupino s 3. periodičnim povškom in je bil upokojen l. 1950, v X. pokojninski razred, njegovega tovariša-upokojenca, ki je bil upokojen že sredi l. 1946 z isto položajno skupino, pa v IX. pokojninski razred. To je očitna krivica in postavlja se vprašanje, zakaj ni Zavod za socialno zavarovanje, čuvar socialne pravičnosti.

Prizadeti učitelji upokojenci, ki so ostali od osvoboditve pa do danes v prosvetni službi, neomajno zaupajo v našo zakonodajno oblast in so zato trdno uverjeni, da se bodo odpravile napake, ki so se že storile, ali se bodo pri prevredbi še dogodile, in da bodo dobili popolno zadoščenje vsi prizadeti. R. S.

in ogledovanje izložb, dvomim, če pripomore toliko k izobrazbi. Kino in gledališče, čeprav podeželsko, tudi ni več tako nedostopno vsaj v krajih, kjer, so nižje gimnazije. Kako pa vpliva mesto, ulica v negativnem smislu na vzgojo mladine, pa so sodne kronike dovolj zgorevane komentar. Trditve, da tudi odlični profesorji (morda so tu mišljeni taki iz mesta) na deželi ne bi mogli dosegli, je hudo ključna vzpodbuda za vse tiste prosvetne delavce, ki poučujejo na deželi. Ali ni to vzbujanje malodušja v tistih prosvetnih delavcih, ki poučujejo v manjših krajih, a težjih prilikah? Ti pa so v večini.

Najbolj bi se pa upri trditvi, da je znanje dijaka iz Ljubljane z zadostno oceno še zmeraj večje, kot pa podeželskega odličnjaka! Če bi bilo to res, potem pa zaprimo vse srednje šole razen onih v Ljubljani in jih pustimo morda kvečjemu še v Mariboru, Celju in Kranju, v katere bodo hodili samo otroci meščanskih staršev, ker z dežele ne morejo v mesto. Bojim se, da se tako mišljenje uveljavlja že tu in tam in potem ni čudno, če po zaključku raznih konferenc in zborovanj ugotovljamo, da se vedno bolj veča razdalja med učitelji in profesorji.

Priznam dobromernost dopisnika Edeja in se tudi strinjam z analizo vzrokov za stanje, kakršno je sedaj na nižjih gimnazijah, ne morem pa se strinjati z izjavami v navedenem odstavku.

Kavar Janez

lja, vsaj enomesečni letni dopust, honorar vzgojiteljem na težjih delovnih mestih, nagrade za kvalitetno in poštrevno strokovno delo ter brezplačno stanovanje in kurjavo vzgojiteljem na vasi. Razlika med najvišjo in najnižjo plačo vzgojitelja je prevelika, zato mora priti vzgojitelj pripravnik v nižji plačilni razred. Vzgojitelju najmlajše skupine otrok naj bo dodeljena v pomoč otroška negovalka. Zdrženje mora tudi sodelovati pri prevredbah, napredovanjih, premesitvah, ocenah in odpustih.

5. Upravnica predšolske ustanove mora biti pedagoški vodja ustanove, poglabljati se mora v vzgojno problematiko in nuditi strokovno pomoč vsemu vzgojnemu osebju. Tudi inšpektor mora imeti izkušnje s področju predšolske vzgoje, poznati mora delo vsake posamezne vzgojiteljice v pogledu metodike, načrtnega dela, analize in psiholoških opažanj ter ji mora pomagati, zlasti pa mora vsestransko pomagati strokovnemu osebju, šele če bo inšpektor dobro seznanjen z delom vzgojiteljice, jo bo lahko objektivno ocenil. Pri oceni naj sodeluje inšpektor, upravna ustanova in predstavniki šol. Pri Svetu je nujno potrebno, da obstaja komisija za predšolsko vzgojo.

6. Vzgojitelj mora biti najtesneje povezan z ljudstvom in to v množičnih organizacijah, v društvi, zlasti tistih, ki jim je v programu delo z mladino.

naša osnovna slabost, da nismo bolj uspeji pri sestavi učnih načrtov.

Mnogi učni načrti so rasli predvsem v znamenju posameznih znanosti (umetnosti, spretnosti), ki so se preko svojih veljavnejših zastopnikov ali znanstvenih skupin pa tudi zaradi tradicije borile za svoj dominantni položaj v učnih načrtih. Ni bilo slučajno, da so prav posamezni sestavljalci, ki so bili jezikoslovci ali zgodovinarji, prirodoslovci ali matematičarji, glasbeniki ali fizikulturniki in podobno, vnesli tendenčno svojo stroko v sam učni načrt ne glede na splošni smoter, druge predmete in učena samega. Zahtevali so pretirano popolnost in sistematičnost (včasih celo za nižje stopnje šol), prevlečevali so važnost svojih strokovnih predmetov, jih nadrejali drugim predmetom in pod. Skratka: pri sestavi učnih načrtov je skoraj nastalo tekmovanje, katere veja znanosti, umetnosti, spretnosti itd., bo v učnem načrtu zastopana z večjim številom ur in na prvem mestu. Res, neumestno tekmovanje, pri katerem smo pozabljali na skupen smoter določenih šol in še posebno na učenca, ki jo je obiskoval.

(Nadalj. in konec prihodnjije)

IZ UPRAVE

Z malimi izjemami se skoraj vsi naročniki motijo glede obročnega odplačevanja naročnine — in sicer v tem, da so v letu 1952 vplačili samo 10 obrokov po 25.— din, izostala so pa vplačila ob šolskih počitnicah v juliju in avgustu.

Zelimo, da se to za lansko leto popravi in da naročniki naknadno vplačajo še obroke za julij in avgust 1952.

Blagajniki — pobirajte naročnino mesečno — nakazujejo pa na upravo tromesečno v tek. št. 604-T-140.

ZARES PROCES!

(Ob članku »Proces usposabljanja učiteljev« v Prosvetnem delavcu štev. 1, dne 5. januarja 1953)

Dobrih sedem let povojnega časa ni samo odstranilo ruševin, ampak je z novimi gigantskimi objekti hidrocentral in tovarn, železnice in livarn spremenilo videz naše domovine.

V učiteljskih vrstah se pa še vedno kričeče odražajo »škodljive posledice, ki jih je zasejala vojna med učiteljski kader.«

In vendar je sila zelo velika! Leto za letom se rode novi otroci, ki z nevdržnimi koraki hite prvemu šolskemu dnevu nasproti. Mladi rod ne zastaja, mladi rod nikakor ne more čakati tistih 857 učiteljev, ki so se izobrazili v učiteljskih tečajih, da bi opravili predhodne in diplomske izpite. Od 1948 pa do danes se vendar štiri polna leta! Naši pionirji očitajo...

Dejstva, da ti mladi učitelji službujejo celo na eno in dvorazrednicah, da imajo celodnevne pouk in zraven opravljajo še vse druge naloge, ki so v zvezi z učiteljskim poklicem, jih vseh ne opravičujejo. Ne smemo prezreti, da vsi ne delajo v tako zahtevnih okoliščinah. Zraven tega so ti tovariši še neprestana skrb društvenih uprav, okrajnih inšpektorjev, članov okrajnih svetov za prosveto in učiteljskih kolektivov.

Po člankarjevem predlogu v prvi številki Prosvetnega delavca, naj se jim razen olajšanj pri pouku in razbremenitve od drugega dela nudi še redna stvarna pomoč, individualno mentorstvo in strokovna instruktivna pomoč. Potek celotnega študija pa naj še posebej spremljajo in po potrebi vodijo starejši učitelji-praktiki.

Pa pogledimo v doživeto resničnost!

Da sta bili mladi tovariši razbremenjeni, sem dve leti nadomestovala manjkajočo učno moč in ime-

la celodnevne pouk. Za redno stvarno pomoč sem v obeh šolskih letih organizirala tedenske učne nastope, od katerih ni niti eden ostal brez podrobne analize in diskusije. Kot individualni mentor sem bila vedno odprtih rok in sem bila osrečena, če se je kdaj pa kdaj prva ali druga tovarišica z vprašanjem obrnila name. Vse svoje pomožne knjige in zapiske sem jima dala za pomoč in do sodobne pedagoške znanosti sem jima kazala pot. Poglavljalja sem se v ideološki študij, da sem jima mogla tudi v tej smeri pomagati.

Dve leti mojega prizadevanja sta minili.

Prva tovarišica še do danes ni opravila niti predhodnega izpita, drugo pa je pri strokovnem izpitu podrla slovensčina. Član izpraševalne komisije se je zanjo dobrohotno zanimal in jo vprašal:

»Ali vam je upravitelj kaj pomagal?«

»Samo kolikor je uradno predpisano,« je odgovorila.

V meni, ki sem se ob trdi skorji siromašne učiteljske prebijala skozi dijaška leta, preživljala grenko brezposelnost in v nepisni radosti poljubila prag tiste enorazrednice v Prekmurju, kamor me je nekdanja banovina poslala kot dnevičarko, se je zlomilo...

Proces usposabljanja učiteljev... Dokler ga bodo posredovali le starejši učitelji, ne bo dognan. Število 857 ni vzgajeno za sprejemanje, posnemanje in vzpodbujanje. Dokler ne bo sleherni izmed tistih, ki je v tem številu, napel lastnih strun, ne bo zapel. Dokler se v napornem delu s samim seboj ne bo raziskil kot železo, se ne bo oblikoval v učitelja.

FRANCU URŠIČU
V SPOMIN

17. januarja 1953 je na predvečer 84. obletnice rojstva umrl v Bovcu Franc Uršič, šolski vodja v pokojju.

Njegova življenjska pot je bila ena izmed tolikih poti, ki jih je prehodilo naše učiteljsvo v zadnjih sedmih desetletjih.

Rojen je bil v Volaričevem Kobarižu, preživljal tu mladost v Volaričevem času, dovršil učiteljske v Kopru, služboval do prve svetovne vojne v prijaznih tolminskih vasih in učil zlate otročiče, kakor je rad imenoval svoje učence. Vojna leta 1915—18 je preživel v Brucku ob Leithi, kjer je s svojim ljudstvom in s svojo deco delil vse tegobe begunskega taborišča. Tu je vodil begunske šole.

Med obema vojnama je prenašal krivice in zapostavljanja, ki jih je italijanska pravica odmerila slovenskemu učitelju na Primorskem. Ta pravica nam je izpremenila šolo v potujočevalnico, našemu učitelju pa je dala v roke popotno palico in ga poslala za Apenine.

Po tej poti je šel tudi pokojni Franc Uršič. Premeščen je bil v stare pokrajine Italije in nato upokojen.

Le sam se upokojiti in pomiriti ni mogel. Vrnil se je med skalnate bovske gore, med svoje ljudi, kjer je leta 1945 na jesen svojega življenja doživel najlepšo pomlad — osvobojenje svojega naroda.

Preroben in mladeniški je znova prijel za delo na bovski šoli. Se tisto jesen je sivolas, a vendar vzravnal pripeljal svoje prve učence v tolminsko gimnazijo.

Čakala ga je še ena preizkušnja. Bovec je ostal v coni A. ZVU je izročila šolstvo v roke belogardistom. France Uršič in njegova hčerka sta po navodilih ljudske oblasti ustanovila ob zavezniški osnovni šoli v Bovcu še posebno šolo, ki smo ji rekli »naša«, ter poučevala na njej vse do priključitve.

Po priključitvi je še eno leto vodil takratno sedemletno šolo v Bovcu kot najstarejši aktivni učitelj v Sloveniji in verjetno tudi najstarejši aktivni učitelj v Jugoslaviji. Nato je stopil v pokoj, preživljal ter te dni preživel leta in dneve, ki so mu bili še odmerjeni.

Tolminko učiteljsvo je bilo nosno nanj.

Uršičeva markantna postava je vzbujala spoštovanje, njegova topla in prisrčna beseda zaupanje, njegov veder pogled je vzbujal optimizem. Kakor močan steber je segal časovno nazaj skozi dobo osemdesetih let. Skozi te težke in mrke čase mu je na večer sijalo skozi okna nešteti učilnice sonce spominov na njegove zlate otročiče. Zato je ostala prav do zadnjega vedrina v njegovih očeh, zato je vse drugo tonilo v pozabo. To mu je bila nagrada za težko opravljeno delo in pot.

Za njim so ostali sadovi dela, ostal je topel, lep spomin... A. S.

VPRAŠANJE OKRAJNEMU LJUDSKEMU ODBORU
LJUBLJANA-OKOLICA

Nedavno tega je Svet za prosveto in kulturo Ljubljana-okolica pozval ravnatelje srednjih šol, da zaostroji vprašanje »vozačev« med učnim osebjem. Gimnazijske okrožnice so nato imele približno naslednjo vsebino:

»SPK-OLO ne bo dovoljeval članom učiteljskega zbora, voziti se na službena mesta, ampak morajo stanovati v kraju, kjer so v službi. Ravnateljstvo ne sme dati podpisa na železniško legitimacijo (mišljene so pri tem tedenske ozir. mesečne vozovnice). Vsak vozač mora vložiti prošnjo za stanovanje. Če ga ima že drugod, naj ga odpove, obenem pa predloži ravnateljstvu potrdilo, da je zaprosil za stanovanje v kraju, kjer je v službi.«

Vprašamo OLO Ljubljana-okol., če ne sega njegov Svet za prosveto in kulturo nekoliko predaleč. Ko zastavljamo to vprašanje, se prav jasno zavedamo, da »vozačstvo« v nobenem kraju ne vpliva vzpodbujajoče na šolsko, še manj pa seveda na izvenšolsko delo prosvetnih delavcev. Menimo pa, da z administrativnimi ukrepi položaja prav nič ne izboljšujemo, ampak ga bomo kvečjemu še poslabšali. Prav

Pravna posvetovalnica *

Vprašanje:

1. Zanima me, če zares Svet vlade LRS za prosveto in kulturo še ni izdal naloga za prosveto in kulturo, toda še polnozaposlenih prosvetnih delavcev.

2. V št. 15 P. D. 1952 so bila objavljena navodila za ureditev honorarnih prejemkov. Okrajno tajništvo nas je tudi pozvalo, da predložimo podatke o zaposlitvi honorarnih uslužbencev na naši ustanovi. Ko sem se pozanimala na okraju, kako stvari stoji, so mi rekli, da Svet za prosveto LRS še ni izdal tozadevnih novih navodil. Za polno zaposlitev prejemam sedaj nagrado 3638 din. Če upoštevam, da kot upokojenka nisem zato prejemala bonov, je bila stvarna nagrada 540.— din. Ali bi mi v primeru, da zaradi slabega zdravja še pred prevedbo zapustim službo, pripadali zaostanki?

3. Ali ima odlikovanje Prezidijske narodne skupščine vpliv na razvrstitev v pokojninski razred?

Odgovor:

Ad 1. Honorarno zaposleni uživalci pokojnin se ne prevajajo.

Ad 2. Navodila za ureditev in določitev honorarnih prejemkov so bila razpisana vsem OLO in MLO — svetom za prosveto in kulturo in vsem organizacijskim enotam Sveta za prosveto in kulturo LRS pod Pers. št. 2836/1 z dne 30. VIII. 1952. Izvajanje teh navodil je bilo preključeno z okrožnico Pers. št. 3290/1 z dne 20. X. 1952 z veljavnostjo od 1. oktobra 1952 in naročeno, da se do izdaje splošnih navodil o honorarni službi v celoti (te pripravila Personalna komisija VRS sporazumno z Ministrstvom za finance LRS) plačujejo vse honorarne zaposlitve po načinu, ki je bil v veljavi pred izdajo zgoraj navedenih navodil. Personalna komisija VRS do danes še ni izdala drugih navodil.

Od 1. aprila do vstetega 30. septembra 1952 Vam grede honorarni prejemki po navodilih okrožnice Pers. št. 2836/1 z dne 30. VIII. 1952, od 1. oktobra 1952 dalje pa honorarni prejemki v višini, ki ste jih imeli pred 1. aprilom 1952 (honorar skupaj z nadomestilom za živilske bone in denarno vrednostjo industrijskih bonov).

Dragi bralci knjižnice Sinjega galeba!

IZŠLA JE ŽE ŠESTA KNJIGA TE KNJIŽNICE

PRVI DVE KNJIGI:

D. G. Mukerdzija: **MLADOST V DŽUNGLI**, ki jo je prevedel J. Vidmar in ilustriral akad. slikar Vladimir Lakovič, ter Toneta Seliškarija: **BRATOVŠČINA SINJEGA GALEBA**, z ilustracijami Alberta Sirka

STA RAZPRONANI!

LAHKO SI PA ŠE NAROČITE NASLEDNJE KNJIGE:

Erik Hesselberg: **KON TIKI IN JAZ**. Avtor potopisa je eden izmed članov znamenite posadke, ki se je na splavu odpravila na drzno raziskovalno pot preko Tihega oceana na Polinezijske otoke. Knjiga je zlasti privlačna zaradi številnih izvornih pisateljevih ilustracij in prijetnega humorističnega načina pripovedovanja.

H. G. Wells: **ZGODBA O NEVIDNEM ČLOVEKU**. Delo znamenitega ameriškega pisatelja fantastičnih novel in romanov, ki ga poznamo po slovenskem prevodu romana Boj z Marsovci, pripoveduje o znanstveniku, ki se je znal narediti nevidnega, in o njegovih drznih načrtih, ki jih bo dosegel s pomočjo svojega nenavadnega izuma. Zgodbo o nevidnem človeku, ki je pisana izredno duhovito in napeto, je prevedel Pavel Holeček, ilustriral pa akad. slikar Nikolaj Omersa.

Vešo Kvonasin: **SAJO IN NJENA BOBRA**. Ta izredno lepa knjiga nas povede v notranjost severnoameriških gozdov, v indijski tabor in pripoveduje zgodbo dveh indijskih otrok ter usodo njunih dveh bobrov. Potovanje obeh indijskih otrok v civilizirane kraje, da odkupita enega izmed njunih bobrov iz živalskega vrta, kjer ječi za svobodnimi gozdovi in svojima prijatelja, je prepleteno z vrsto nenavadnih zapletov in obratov. No, stvar se končno le uredi in vsi štirje: mlada Indijanka in bobra se srečni vrnejo v svojo domovino.

Romantika svobodnega življenja, čudoviti opisi severnoameriške divjine, prisrčna ljubezen, ki družijo dvojico indijskih otrok s kosmatima živalcema, so odlike knjige, ki jo je prevedel Pavel Holeček, ilustriral pa akad. slikar France Slana.

DO KONCA ŠOLSKEGA LETA PA IZIDEJO:

Aprila in maja prvi in drugi del knjige H. Gilberta: **ROBIN HOOD**, z izvornimi ilustracijami in v prevodu Zime Vrščaj-Holyeve. Svetovno znano delo, ki je prevedeno v vse evropske jezike, nas popelje v čas fevdalne Anglije. Pisatelj nam s širokimi, plastičnimi potezami opisuje blišč in razkožje angleške fevdalne gospode, plemstva in visoke duhovščine, ki živi svoje potratno življenje na račun zatiranih angleških tlačanov. Beda in brezpravnost silita zatirano rajo v boj proti krivici. Neizmerni angleški gozdovi postanejo škvališče teh izobčencev družbe, ki se na lastno pest bore proti svojim tlačiteljem. Vodi jih legendarni junak, mladi Robin Hood, zaščitnik vseh zatiranih in preganjenih, najspretnejši lovec, najhrabrejši borec, brezprimerno drzen in pogumen junak, ki deli pravico s svojim tovarišem in s trdo roko kaznuje nasilja tistih, ki so njega in njegove tovariše oropali doma in vrgli preprostega angleškega človeka v najhujšo stisko.

Delo o Robin Hoodu, ki je že zdavnaj prešlo v zakladnico evropske kulture, bo zaradi svojih velikih vrednot: pravičnosti, poštenja, poguma, boja proti zatiranju, tudi med mladimi slovenskimi bralci doseglo tisto priznanje in priljubljenost, ki ga zasluži sleherna zdrava in vredna knjiga.

Prvi letnik knjižnice »Sinjega galeba« bomo zaključili s pisateljem D. G. Mukerdzijem, ki ga naročniki in bralci naše knjižnice dobro poznajo po knjigi »Mladost v džungli«. Tudi delo »Potujeva ki Himalaji« v prevodu Pavla Holečka, ki bo izšlo junija meseca kot zadnja knjiga tega letnika knjižnice »Sinjega galeba«, bo prav gotovo slehernemu bralcu prav tako všeč kot prva. V njej popisuje pisatelj dolgo in naporno pot dveh indijskih dečkov, ki se sama odpravita skozi tisoč nevarnosti na romanje k indijski sveti reki Gangesu in osrčje Himalaje.

Obenem pa izide v isti knjižnici tudi povest »Slon Karis«, ki jo je prevedel Janez Žagar. Tisti, ki so pazljivo prebrali knjigo »Mladost v džungli«, se gotovo še spomnijo avtorjeve obljube, da jim bo nekje drugje še kaj več povedal o otroških letih znanega slona. In v tej povesti je pisatelj svojo obljubo tudi izpolnil.

Vse navedene knjige dobe naročniki po 90 dinarjev, v ceno je že vračunana poštnina. Ravno tako pa lahko naročite vezane izvode in stane izvod, vezan v polplatno 150.— dinarjev in v celoplatno 195.— dinarjev.

nič koristi za izvenšolsko delo si ne obetamo od zagrenjenega človeka, ki smo mu poslabšali itak ne ravno rožnate življenjske pogoje samo zaradi teoretično nesporno zdravega načela, da je treba stanovati čim bližje delovnemu mestu. Ko na tem mestu govorimo o poslabšanju življenjskih pogojev, nimamo v mislih večje ali manjše možnosti kulturnega ali družabnega izživljanja, ampak domačo ali eventualno tudi dietično hrano, kurjeni stanovanjski prostor, učinkovito podporo staršem ali stari staršem, možnost nadaljnje strokovne izobrazbe, konkretno delo itd. Zakaj brez absolutne nujnosti posegati tako globoko v človekovo privatno življenje? Ali ne spominjamo takšen uradni odnos do ljudi nekoliko na primer, ki ga je zadnjič v tako jarki luči prikazala Mitra Mitrovič? Da se razumemo: če ne bi bili trdno o tem prepričani, da naši krajevni, družbeni in društveni forumi ne bodo naleteli na gluha ušesa svojih prosvetnih delavcev »vozačev« v nobenem primeru, ko bo sodelovanje le-teh smiselno in potrebno, bi tega članka ne napisali. Toda mi o zavesti prosvetnih delavcev ne le govorimo, ampak imamo tudi dokaze zanjo.

Mrs

Zaostanki Vam sploh pripadajo in uredite to pri organu, ki je pristojen za nastavitve.

Ad 3. Ne vpliva na razvrstitev. Opomba: Vse gornje velja do 1. februarja t. l., ko je stopila v veljavo nova uredba o zaposlitvi upokojenecov. Njih zaslužek sedaj ne sme presegati 2/3 pokojninskih prejemkov, v nobenem primeru pa zneska 6000.— din.

IZ TUJIH ČASOPISOV

Misel o temeljiti in sistematični preiskavi laži in lažnivcev se je lahko rodila le v Združenih državah, kjer se lotijo vsakega vprašanja, ki je kolikšnakoli važno.

Tako so raziskovalci z leydenske univerze ugotovili, da najdemo lažnivce predvsem med nervoznimi in hitro vzburljivimi ljudmi in sicer kar trikrat več kot med umirjenimi.

Zelo zanimivo je tudi odkritje, da je največ lažnivcev prav med neinteligentnimi ljudmi. S številnimi poskusi so namreč dokazali, da je med zelo inteligentnimi ljudmi le petnajst odstotkov lažnivcev, med srednje inteligentnimi že trinideset odstotkov, med manj inteligentnimi kar petdeset, med neinteligentnimi pa celo sedeminpetdeset odstotkov.

Znanstveniki so skušali tudi dognati, zakaj ljudje lažejo. Izkazalo se je, da nastane enajstideset odstotkov laži zato, da bi se ljudje izognili kazni ali očitkom. Strinjavajo odstotkov laži služijo za to, da bi ljudje dosegli, kar si želijo. Nekaj nad osem odstotkov lažnivcev laže zato, da bi si pridobili naklonjenost ali spoštovanje. Skoraj pet odstotkov laži nastane iz strahu, da bi se osmešili, trije odstotki pa zato, da bi napravili neki vtis na družbo. Le poldrug odstotek laži se rodi iz altruizma in zato, da ne bi ranili občutljivosti sočloveka. Drugih vzrokov niso mogli dognati.

Glede starosti so na oklahomski univerzi ugotovili, da srečamo največ iskrenosti v zreli dobi. Med otroki pa je laž zelo razširjena. Na kolumbijski univerzi so preizkusili enajst tisoč otrok in prišli do zaključka, da na iskrenost največ vpliva družinsko okolje. Kjer vlada v družini zgoda, kulturnost, vpljdnost in

Le preberite...

*

NEINFORMIRANOST?

28. jan. smo brali v Slov. Poročevalcu, da je posegel na zboru volivcev terena »Ivan Cankar« v diskusijo tudi tov. Fedor Kovačič s pripombo, da se mu zdi, da gimnazije niso tako zelo potrebne kot pa osnovne šole. Osnovno šolo mora napraviti vsak državljan, medtem ko gimnazije ne. Pred očmi pa moramo imeti tudi to, da ljudi s popolno srednjo šolo kmalu ne bomo imeli kje zaposliti, medtem ko nam srednje strokovno izobraženih ljudi manjka.

Tri trditve, ki vse tri v neki meri očitujejo nepoznavanje naše stvarnosti. Ali je diskutantu ušlo, da imamo osemletno obvezno šolanje in da spada vsa nižja gimnazija v to osemletno šolanje, da je torej ob argumentu »obveznosti« vseeno, ali gradimo poslopje za osnovno šolo ali pa za gimnazijo. V mestih so učenci od 4. osnovnega razreda dalje zajeti v gimnazijah, kjer ostanejo vsaj do končanega 15. leta starosti! Ali je nadalje diskutantu ušlo, da gimnazije v naši družbi ureditvi niso pripravljavnice za določene poklice, za katere je pogoj matura, ampak šole, ki naj dajejo splošno izobrazbo čim večjemu številu prebivalstva. V perspektivi bo višja srednja šola prav tako obvezna kot je danes v LRS srednja šola. Zaposlitev gimnazijskih abiturientov ne more niti danes biti argument, saj zanje niso rezervirani nobeni poklici, kot je to bilo preje. Glede tretje trditve drži, da nam danes manjkajo v operativi izkušeni ljudje s srednjo strokovno izobrazbo, ne manjka nam pa narasčajo. Srednja tehniška šola je zato letos odprla manj prvih letnikov kot lani, da o srednji gospodarski šoli niti govorimo ne!

Edini argument, ki govori za to, da pristopi MLO Ljubljana najprej h gradnji osnovne šole, ako ne more graditi več šol hkrati, je ta, da prihajajo prav sedaj v osnovno šolo zopet močnejši letniki, kar se bo v gimnazijah poznalo šele čez nekaj let in bi te zato mogle dve, tri leta še nekako izvoziti. Tega edinega argumenta pa tov. Kovačič ni navedel.

prijaznost, tam so tudi otroci bolj iskreni. Sicer so tudi pri otrocih opazili, da je število lažnivih otrok tem manjše, čim bolj so otroci nadarjeni.

Pred petim letom starosti otroci še ne lažejo zavestno. Po petem letu pa otrok že zavestno laže in tudi opazi laži odraslih ter prednosti, ki jih prinaša laž. Če bo dorasčajoči otrok opazil, da ne govorimo resnice, se bo tudi sam navzel lažnivosti. Pa tudi prestege kazni večkrat zavedejo otroka v laž, zato je treba pri kaznovanju poznati pravo mero.

Na univerzi De Paul so tudi izvedli okrog pet tisoč poskusov in prišli do zaključka, da kljub nasprotnemu mnenju ženske manj lažejo kot moški; le med šestim in desetim letom so deklice manj iskrene kot dečki.

Zdravniki so slednjič tudi ugotovili, da povzroča pogostejše laganje neko duševno napetost, ki lahko zelo škodljivo vpliva tudi na delovanje nekaterih organov, da laž torej tudi telesno škoduje. (»Tempo«)